

34η Διδακτική Ενότητα

Δ Ι Κ Α Ι Ω Μ Α Δ Ι Α Κ Ρ Ι Σ Ε Ι Σ Δ Ι Κ Α Ι Ω Μ Α Τ Ω Ν Κ Τ Η Σ Η Κ Α Ι Α Σ Κ Η Σ Η Δ Ι Κ Α Ι Ω Μ Α Τ Ο Σ Π Ρ Α Ξ Ε Ι Σ Δ Ι Κ Α Ι Ο Υ - Δ Ι Κ Α Ι Ο Π Ρ Α Ξ Ι Α Α Δ Ι Κ Ο Π Ρ Α Ξ Ι Α

Παρατηρήσεις, Σχόλια, Επεξηγήσεις

1. Η κατάχρηση δικαιώματος

Σύμφωνα με το άρθρο 281 Α.Κ. «η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

- α) **Καλή πίστη** είναι η ευθύτητα και η εντιμότητα που επιβάλλονται στην κοινωνική συμβίωση.
- β) **Χρηστά ήθη** είναι οι ηθικές αντιλήψεις του μέσου, χρηστού και συνετού ανθρώπου.
- γ) **Κοινωνικός σκοπός του δικαιώματος** είναι η κοινωνική λειτουργία, που κατά την έννομη τάξη επιτελεί το δικαίωμα.
- δ) **Οικονομικός σκοπός του δικαιώματος** είναι τα οικονομικά συμφέροντα, που η έννομη τάξη θέλει να εξυπηρετήσει με την αναγνώριση του δικαιώματος.

2. Αυτοδύναμη προστασία των δικαιωμάτων

Στον Α.Κ. προβλέπονται τρεις περιπτώσεις αυτοδύναμης προστασίας των δικαιωμάτων: α) *Αυτοδικία*, β) *Άμυνα*, γ) *Κατάσταση ανάγκης*.

Η αυτοδικία είναι επιθετική μορφή αυτοδύναμης προστασίας (αποσκοπεί στη μεταβολή μιας κατάστασης, ώστε η νέα κατάσταση να ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του δικαιώματος).

Η άμυνα και η κατάσταση ανάγκης αποτελούν την αμυντική μορφή αυτοδύναμης προστασίας (αποσκοπούν στη διατήρηση της κατάστασης που ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του δικαιώματος).

Αυτοδικία είναι «η ικανοποίηση της αξίωσης από το δικαιούχο αυτοδύναμα και χωρίς τη βοήθεια της αρχής, όταν αυτή δεν μπορεί να φτάσει έγκαιρα και υπάρχει κίνδυνος από την αναβολή να ματαιωθεί ή να δυσκολευτεί σημαντικά η πραγμάτωση της αξίωσης» (άρθρο 282 Α.Κ.).

Παράδειγμα: *Αυτοδύναμη αφαίρεση του πράγματος από τον κλέφτη.*

Άμυνα είναι «η υπεράσπιση που επιβάλλεται σε κάποιον για να αποτρέψει παρούσα και άδικη επίθεση εναντίον του ίδιου ή τρίτου» (άρθρο 284 Α.Κ.).

Παράδειγμα: Η Α δέχεται ξαφνική επίθεση με μαχαίρι από άγνωστο που εισβάλλει στο σπίτι της τη νύχτα.

Στην προσπάθειά της να προστατεύσει τη ζωή της προλαβαίνει και τραυματίζει το δράστη.

Κατάσταση ανάγκης είναι «η καταστροφή ξένου πράγματος, εφόσον είναι αναγκαία για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος που απειλεί δυσανάλογα μεγαλύτερη ζημία αυτού που επιχειρεί την καταστροφή ή άλλου» (άρθρο 285 Α.Κ.).

Παράδειγματα: α) Οδηγός λεωφορείου προκειμένου να αποφύγει τον τραυματισμό πεζού που διασχίζει το δρόμο παραβιάζοντας τον κόκκινο σηματοδότη, στρίβει απότομα το τιμόνι και καταστρέφει σταθμευμένο αυτοκίνητο.

β) Ο Α στην προσπάθειά του να προστατευθεί από αγριεμένο σκύλο, που τον καταδιώκει, σπάει το τζάμι της πόρτας μιας πολυκατοικίας και μπαίνει μέσα.

3. Οι έννοιες της πλάνης, της απάτης και της απειλής

Πλάνη είναι η άγνοια ή η εσφαλμένη γνώση της πραγματικότητας, η οποία μπορεί να έχει σαν συνέπεια είτε α) το σχηματισμό βούλησης, που δεν θα σχηματιζόταν, αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, είτε β) τη δήλωση που δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο της βούλησης

Παράδειγμα: Ο Α αγοράζει από χρυσοχοείο κόσμημα θεωρώντας ότι είναι χρυσό, ενώ στην πραγματικότητα είναι επίχρυσο.

Ουσιώδης πλάνη. Κατά το άρθρο 141 Α.Κ «η πλάνη είναι ουσιώδης όταν αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για την όλη δικαιοπραξία, ώστε αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία.»

Παράδειγμα: Ο Α επιλέγει να χειρουργηθεί από τον Χ καρδιοχειρουργό, πιστεύοντας ότι πρόκειται για το διάσημο καθηγητή Πανεπιστημίου, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για απλή συνωνυμία.

Απάτη είναι η δόλια παραπλάνηση άλλου με σκοπό να τον οδηγήσει σε δήλωση βουλήσεως (άρθρα 147 – 149 Α.Κ.).

Παράδειγμα: Ο πωλητής ενός διαμερίσματος αποκρύπτει από τον υποψήφιο αγοραστή ότι η πολυκατοικία είχε υποστεί σοβαρές ζημιές κατά τον πρόσφατο σεισμό.

Απειλή είναι η εξαγγελία κάποιου κακού, προκειμένου να ασκηθεί ψυχολογική βία στον απειλούμενο, ώστε αυτός να προβεί στη δήλωση βουλήσεως για να αποφύγει το κακό.

Για να αποτελέσει λόγο ακύρωσης της δικαιοπραξίας η απειλή πρέπει να είναι παράνομη ή ανήθικη (άρθρα 150-153 Α.Κ.)

Παράδειγμα: *Ο Α απειλεί τον Β ότι θα τον σκοτώσει αν δεν του μεταβιβάσει το αυτοκίνητό του.*

Εργασία για το σχολείο

- ◆ Να ελέγξετε την εγκυρότητα των παρακάτω δικαιοπραξιών, χαρακτηρίζοντάς τις ως έγκυρες, άκυρες ή ακυρώσιμες και να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό τους.
 1. Ο Α προσλαμβάνει ως υπάλληλό του τη Β, πιστεύοντας ότι είναι άριστη δακτυλογράφος, ενώ αυτή δεν γνωρίζει γραφομηχανή.
 2. Η Α πωλεί πίνακα ζωγραφικής στον Β, ως πρωτότυπο έργο διάσημου ζωγράφου, ενώ στην πραγματικότητα είναι αντίγραφο.
 3. Ο Α, 19 ετών, συνάπτει γάμο με την Β, που είναι 17 ετών.
 4. Ο Α, ηλικίας 18 ετών, συντάσσει τη διαθήκη του.
 5. Η Α, ευρισκόμενη κάτω από ψυχολογική βία, δωρίζει το σπίτι της στον ανιψιό της Β, επειδή της παρήγγειλε ότι αν δεν του το δωρίσει, θα την σκοτώσει.
 6. Ο Α εξοφλεί το χρέος του προς τον Β, επειδή ο Β τον απείλησε ότι θα ασκούσε αγωγή εναντίον του
 7. Ο Α παραγγέλνει 50 τόνους πετρέλαιο, ενώ στην πραγματικότητα ήθελε 5 τόνους.
 8. Η Α αγοράζει 10 μέτρα ύφασμα, ενώ ήθελε να αγοράσει 9,95 μέτρα.
 9. Ο Α, 16 ετών, εκδίδει συναλλαγματική αξίας 100.000 δραχμών
 10. Η Α, 15 ετών, εργάζεται σαν πωλήτρια με την άδεια των γονέων της.

Εργασία για το σπίτι

- ◆ Ο επιβάτης ενός λεωφορείου βλέπει τον συνεπιβάτη που του πήρε το πορτοφόλι από την τσέπη να κατεβαίνει. Αμέσως τον συλλαμβάνει και παίρνει πίσω δια της βίας το πορτοφόλι του.
 1. Πώς χαρακτηρίζει ο νόμος την ενέργεια του επιβάτη;
 2. Είναι νόμιμη η ενέργεια του επιβάτη κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες;
 3. Ποιος είναι ο συνηθέστερος τρόπος προστασίας των δικαιωμάτων μας;
 4. Γνωρίζετε άλλες περιπτώσεις, που ο νόμος κατ' εξαίρεση επιτρέπει την αυτοδύναμη προστασία των δικαιωμάτων μας;

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ερωτήσεις του τύπου «σωστό - λάθος»

Αφού διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις να κυκλώσετε το Σ εάν τις θεωρείτε σωστές και το Λ εάν τις θεωρείτε λανθασμένες. Στη συνέχεια, αν κυκλώσατε το Λ, να υπογραμμίσετε τη λέξη ή τις λέξεις που κάνουν την πρόταση λανθασμένη.

1. Δικαίωμα είναι η εξουσία, την οποία απονέμει το δίκαιο στο πρόσωπο, για την ικανοποίηση έννομου συμφέροντος. Σ Λ
2. Η κτήση του δικαιώματος είναι πρωτότυπη, όταν το αποκτώμενο δικαίωμα στηρίζεται στο δικαίωμα άλλου δικαιούχου. Σ Λ
3. Ο νόμος δεν επιτρέπει την άσκηση του δικαιώματος απεριόριστα. Σ Λ
4. Οι πράξεις δικαίου διακρίνονται σε δίκαιες και άδικες πράξεις. Σ Λ
5. Η πώληση και η δωρεά είναι μονομερείς δικαιοπραξίες. Σ Λ
6. Η άκυρη δικαιοπραξία θεωρείται σαν να μην έγινε. Σ Λ
7. Αν η δήλωση της βούλησης είναι αποτέλεσμα ουσιώδους πλάνης ή απάτης ή απειλής, η δικαιοπραξία είναι άκυρη. Σ Λ
8. Αδικοπραξία είναι η θεμιτή πράξη ενός προσώπου, η οποία κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις δημιουργεί

υποχρέωση σε αποζημίωση.

Σ Λ

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

1. Η άσκηση του δικαιώματος περιλαμβάνει:

- α) την απόλαυση των ωφελειών που παρέχει το δικαίωμα
- β) τη μεταβίβαση του δικαιώματος
- γ) την προστασία του δικαιώματος
- δ) όλα τα παραπάνω
- ε) το (α) και το (β)

2. Δικαιοπραξία είναι:

- α) κάθε νομικά σημαντική πράξη
- β) κάθε πράξη δικαίου, την οποία επιδοκιμάζει και επιτρέπει το δίκαιο
- γ) η θεμιτή πράξη, με την οποία εξωτερικεύεται η βούληση ενός προσώπου για να επέλθουν ηθελημένες έννομες συνέπειες
- δ) η πράξη δικαίου, η οποία κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις δημιουργεί υποχρέωση σε αποζημίωση

Ερωτήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις.

1. Δικαίωμα είναι η την οποίαν απονέμει το δίκαιο στο πρόσωπο για την ικανοποίηση
2. Η κτήση του δικαιώματος διακρίνεται σε και
3. Δικαιοπραξία είναι η πράξη ενός προσώπου, με την οποία εξωτερικεύεται η του για να επέλθουν ηθελημένες συνέπειες.

4. Αν σε μια δικαιοπραξία λείπει κάποιο από τα προαπαιτούμενα του κύρους της, η δικαιοπραξία είναι Ειδικά αν η δικαιοπραξία είναι αποτέλεσμα πλάνης ή απάτης ή απειλής, τότε αυτή είναι

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Να απαντήσετε συνοπτικά σε καθεμιά από τις παρακάτω ερωτήσεις.

1. Ποια είναι η έννοια και οι διακρίσεις του δικαιώματος;
2. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ πρωτότυπης και παράγωγης κτήσης του δικαιώματος;
3. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των πράξεων δικαίου και των δίκαιων πράξεων;
4. Να ορίσετε τις έννοιες των μονομερών και των πολυπρόσωπων ή πολυμερών δικαιοπραξιών και να αναφέρετε από ένα παράδειγμα για την κάθε κατηγορία.
5. Πότε μια δικαιοπραξία θεωρείται άκυρη και πότε ακυρώσιμη;